

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remiss. Äktenskap för par med samma kön – Vigselfrågor

Sammanfattning

- Vi förordar att nuvarande partnerskapslag och äktenskapsbalk sammanförs i en enda lag;
- Vi anser att denna lag som samlande beteckning bör kallas för giftermålsbalk eller samlevnadsbalk. Begreppet äktenskap som samlande beteckning för skilda samlevnadsformer anser vi inte bör användas i lagtexten. Därmed skulle också på ett enkelt sätt begreppet "vigsel" kunna undvikas i lagtext;
- Vi önskar att obligatoriskt civilrättsligt giftermål genomförs i Sverige. Detta förutsätter emellertid att samtliga trossamfund avstår från vigselrätten. Vi är starkt kritiska till utredningens brist på belysning av ett reellt alternativ till nuvarande ordning. Om inte obligatoriskt civilt giftermål införs är vi beredda att fortsättningsvis samverka som hittills med samhället och kostnadsfritt utföra detta myndighetsuppdrag med åtföljande administration;
- Vi menar att förslaget att avgiftsbelägga civilrättslig registrering är helt orimligt. Arvodesfrågor bör dessutom inte behandlas i lagtext;
- Vi uttrycker vår uppskattning över utredarens resonemang kring förhållandet mellan vigselrätt och vigselplikt. Vigselplikt kan aldrig åläggas en från staten fri kyrka, vilket underströks vid religionsfrihetslagens genomförande 1952;
- Vi finner det naturligt att trossamfunden behandlas lika och att Svenska kyrkans särställning i detta avseende upphör. Kriterierna för vigselrätt respektive vigselbehörighet finner vi rimliga;
- Vi instämmer i och står bakom det gemensamma remissvar som kyrkorna/samfunden inom Sveriges Kristna Råd har enats om.

Inledande synpunkter - samhällets respektive kyrkornas roll

Den kristna kyrkan har från början utgått från de ordningar som gällt i samhället när det gäller rättslig reglering av samlevnaden mellan människor. Samtidigt har några tydliga ideal framhållits i den kristna undervisningen utifrån ett bibliskt perspektiv.

Idag sammanfattas dessa i tre faktorer: Kärlek och uttalad vilja att dela livet tillsammans, löften om trohet, samt det offentliga tillkännagivandet. Vigseln är ur den kristna kyrkans synpunkt en gudstjänst med bön om välsignelse över dem som går in i ett äktenskap. Äktenskapet betraktas som en del av det borgerliga samhället och inte som ett sakrament, även om man kan tala om sakramental drag. Utifrån kristen synpunkt menar vi, att äktenskapet uppfattas med lika värde oavsett om det ingås i borgerlig ordning eller genom kristen vigsel.

Samhället har under olika tider reglerat samlevnaden på skilda sätt. Svensk lagstiftning, som gör att den kristna vigselgudstjänsten *kan* förenas med juridisk registrering, innebär att samhället och kyrkorna har funnit ett sätt att samarbeta utifrån skilda kompetensområden. Detta har skett utifrån en bestämd historisk situation, men har i Sverige en relativt kort historia, förbunden med den politiska idén om en enhetskyrka.

En samverkan kräver en ömsesidig anpassning mellan å ena sidan ett korrekt juridiskt förfarande gentemot samhället och, å andra sidan, respekt från samhällets sida gentemot den kyrkliga vigselns karaktär av gudstjänst. Det är inte givet, att kyrkornas normer är identiska med det som speglas i en lag som skall gälla för alla i samhället.

1. Gemensam rättsfigur - en enda lag

Samhällets roll är att erbjuda alla medborgare, oavsett religiösa preferenser, laglig reglering av och rättsligt skydd för olika samlevnadsformer. Som kyrkor har vi ett med samhället gemensamt intresse att för allas bästa, oavsett religion, hävda skydd av svagare part, verka för jämställdhet mellan olika samlevnadsformer, samt att samhället skall erbjuda en rättslig ram som uppmuntrar till trohet och varaktighet, bl.a. med hänsyn till barns rätt att växa upp i trygga förhållanden.

Vi ser ingen poäng med att ha två skilda lagar när äktenskap respektive partnerskap har i stort sett samma rättsverkningar. Denna fråga kompliceras emellertid om en gemensam lag skulle omdefiniera ett begrepp, som hittills har betecknat *en* av samlevnadsformerna för skilda, men likvärdiga, samlevnadsformer (se nedan, p. 2).

Med denna reservation ställer vi oss positiva till utredningens förslag om en gemensam lag för äktenskap och partnerskap, eftersom de båda lagarna idag är praktiskt taget identiska. Vi ser fram emot en civilrättslag, där samhället och kyrkorna samverkar för att erbjuda en tydlig ram för frivilligt ingångna relationer, där kärleken får chans till fördjupning och omges av ett regelverk för jämställdhet, rättstrygghet och skydd.

2. Benämningen äktenskapsbalk, alternativt giftermåls- eller samlevnadsbalk

I likhet med samtliga kristna kyrkor och samfund i Sverige som tillsammans yttrat sig via Sveriges Kristna Råd anser vi att lagstiftaren bör avstå från begreppet äktenskap i lagtext. Både inom de kristna kyrkorna, inom andra världsreligioner och ett allmänt kulturarv tolkas begreppet äktenskap som relation mellan en man och en kvinna.

Utredarens uppfattning, att lagstiftaren måste ha frihet att definiera äktenskapet så att det motsvarar rådande uppfattningar i samhället, ger en alltför förenklad bild i en fråga som denna. Det är f.ö. oklart vad som är "rådande" uppfattning idag. Den enkät som har

genomförts i utredningen ger inte ett entydigt resultat. I vårt mångkulturella samhälle är innebörden av begreppet äktenskap inte heller entydig.

Det kommer att leda till uppenbara problem, om trossamfundet för sin del skulle göra en egen uttolkning av äktenskapsbegreppet. Skilda definitioner, som utredaren föreslår, är därför en orealistisk tanke.

Vi menar att mycket skulle vara vunnet om det kunde skapas en samsyn om en ny lagstiftning där olika former för lagreglerad samlevnad behandlas jämlikt och rättvist – vilket en gemensam rättsfigur utgör en yttre garanti för.

Detta innebär inte med automatik att en beteckning som hittills har gällt för *en* av samlevnadsformerna måste omdefinieras så att den omfattar alla former. I denna fråga anförs från ömse håll värderings- och känslöargument, även om utredaren påstår sig inte ta sådana hänsyn i egna överväganden.

Vi vill bestämt hävda, att en gemensam beteckning inte innebär garanti för lika värde av två skilda samlevnadsformer. Tvärtom kommer det att uppstå behov av nya särskiljande beteckningar. En gemensam beteckning kunde t.ex. vara *giftermålsbalk* eller *samlevnadsbalk*. Pass- och skattemyndigheterna talar om civilstånd, ogift, gift eller fränskild.

Utredaren anför svårigheter i översättning till andra språk. Vi menar, att en översättning av ordet giftermål – marriage / mariage – är juridiskt kompatibelt med internationell lagstiftning.

Det finns alltså, enligt vår uppfattning, varken juridiska skäl eller jämställdhetsskäl för att i lagtexten använda sig av ett annat begrepp än just det *svenska* ordet giftermål, i all synnerhet som begreppet giftermålsbalk för inte så länge sedan var lagbeteckningen. Ändringen till äktenskapsbalk ställde då knappast till med översättningsproblem i relation till internationell äktenskapslagstiftning.

Detta gäller också termen *vigsel*, som är genuint kyrklig. När man i början av 1900-talet skulle lagstifta om att gifta sig borgerligt kom man att kalla detta för "borgerlig vigsel". På den tiden fanns helt enkelt inga andra modeller än kyrkans. Också formuläret utformades med den kyrkliga vigseln som förebild.

Naturligtvis påverkas kyrkorna av vilka termer lagen använder sig av. I en situation där de flesta gifter sig i kyrkan är det på sikt otänkbart att samhället har en definition och kyrkan en annan. För kyrkorna innebär denna användning av ordet "vigsel" en sekularisering av ett kristet begrepp som sanktioneras av lagstiftaren. Den som inte vill gifta sig i kyrkan borde rimligtvis ha invändningar mot att tvingas använda en kyrklig term. Hänsyn till detta är skäligen enkelt att tillgodose.

3. Civilrättsligt giftermål

Utifrån vårt inledande resonemang om samhällets respektive kyrkans roll samt vår historia av att vara en från staten fri kyrka i Sverige vill vi principiellt hävda, att obligatoriskt civilrättsligt giftermål bör införas i Sverige liksom fallet är i många andra länder.

Vi vill betona, att denna ståndpunkt är principiell och oberoende av frågan om giftermål för samkönade par eller gemensam rättsfigur.

Samhällets roll bör vara att garantera att giftermålet sker enligt gällande lag samt att svara för laglig registrering. Eventuella "ceremonier" eller högtidlig inramning vid just denna passagerit i livet finns det inga skäl för samhället att anordna – det sker inte ens vid döden.

Den högtidlighet som alltmer efterfrågas av unga par idag bör vara den enskildes ensak. Då kan man välja en kyrklig vigsel eller en profan fest, som utformas efter eget önskemål.

Vi anser att utredaren har komplicerat denna fråga genom att renodla två alternativ: särskild ceremoni respektive registrering och menar att en ändring skulle innebära ett paradigmskifte. Vidare diskuteras om skattemyndigheten skulle kunna vara den som utför ceremonin, vilket avvisas av bl.a. tillgänglighetsskäl. Den opinionsundersökning som genomförts menar vi har tvivelaktigt värde som frågorna och förutsättningarna är formulerade.

Utredningen är på denna punkt klart otillfredsställande. Man kunde ha belyst frågan genom ett betydligt förenklat alternativ. Det huvudsakliga arbetet från samhällets sida idag utförs genom hindersprövningen. Vad som ytterligare krävs för att uppfylla de juridiska kriterierna är att parterna personligen inställer sig och i vittnens närvaro muntligt förklarar att de vill gifta sig inför en av samhället utsedd "giftermålsförrättare".

För att utföra den uppgiften krävs ingen långvarig eller dyr utbildning. Uppgiften skulle kunna ingå i en tjänst på kommunkontoret. I en vanlig kommun är frekvensen per vecka inte särskilt stor.

Vi är utomordentligt kritiska mot utredningens brist på ett reellt alternativ för obligatoriskt civilrättsligt giftermål och hur det skulle praktiskt kunna lösas samt förhålla sig till många människors önskan att skapa högtidlighet och fest. Utredaren vill bevara nuvarande ceremonisystem.

Sammanfattningsvis är det vår uppfattning, att man bör skilja mellan samhällets uppdrag att svara för de juridiska handlingarna och kyrklig vigsel respektive profan ceremoni. De senare bör vara det enskilda parets ensak och inte en uppgift för samhället.

Detta förutsätter emellertid från vår sida, att samtliga kyrkor avstår från juridisk vigselrätt. För det fall att inte obligatoriskt civilt giftermål införs är vi beredda att fortsättningsvis samverka som hittills med samhället och kostnadsfritt utföra detta myndighetsuppdrag med åtföljande administration.

4. Avgift för giftermål

Av utredarens förslag följer en diskussion om penningvärdesförsämrat arvode. För att höja detta, inte minst utifrån brudparets speciella önskemål om att förrättaren skall vara beredd att ställa upp på olika platser, föreslås att en avgift skall tas ut för att få gifta sig civilt. Vi finner det helt orimligt att avgiftsbelägga det civila giftermålet om samhället vill stödja lagligt reglerade relationer mellan människor.

Talet om avgifter för just giftermålsförrättaren blir ännu mer orimligt om de administrativa uppgifterna, dvs. undersökning om äktenskapshinder, utförs kostnadsfritt av skattemyndigheten. Att avgiftsbelägga giftermålet syns enbart vara betingat av en diskussion om nivån på ersättning för giftermålsförrättaren. Detta borde snarare kunna regleras i en förordning än i lagtext.

5. Vigselrätt och vigselplikt

Vi uttrycker vår uppskattning av utredarens slutsats att vigselrätt inte för kyrkornas del innebär vigselplikt, vilket utredaren på ett förtjänstfullt sätt belyser med skilda argument. Detta var en självklarhet när 1951 års religionsfrihetslag infördes med vidgad vigselrätt. En annan inställning till denna fråga förutsätter ett statskyrkosystem

Att samhället ger vigselrätt innebär inte ur kyrkans synpunkt att samhället kan kräva vigselplikt, dvs. bestämma om, när och med vem kyrkan skall fira gudstjänst. Vigseln är ur kyrkans synpunkt först och främst en gudstjänst och därmed insatt i ett helhetssammanhang inom den kristna gemenskapen.

Utifrån bl.a. självvärdande aspekter är det inte självklart att kyrkorna är beredda att alltid stå till förfogande för en kristen vigsel. Man kan t.ex. råda till eftertänksamhet om man alltför snabbt efter en brusten relation vill ingå ett nytt äktenskap. Sådana och andra situationer kan inte bli föremål för generella bedömningar, utan hör till det självvärdande samtalet. Redan av detta skäl kan aldrig vigselplikt förekomma i en från staten fri kyrka.

Ett annat skäl som gör generell vigselplikt omöjlig är frågan om vilka en sådan plikt skulle omfatta. **Baptistsamfundet /Metodistkyrkan / Missionskyrkan** / räknar idag, förutom ett formellt medlemskap en betydligt vidare grupp som delar gudstjänst- och sakramentsgemenskap. Ibland benämns de som på olika sätt regelbundet finns med i gemenskapen som "betjänade". Talen av dessa uppgår till mer än det dubbla jämfört med medlemmar.

Detta innebär att församlingarnas tjänster erbjuds fritt i samhället. Grundregeln är en öppen och inbjudande hållning till den som önskar få del av Guds välsignelse över sin relation inom ramen för den kristna gemenskapen.

Samtidigt är det självklart, att inte vem som helst utan vidare kan kräva att församlingarna ställer upp på individuella önskemål, som kan stå i strid med vad kyrkan förkunnar, lär och lever, även om vi i praktiken så gott som aldrig avvisar människor som söker kyrkornas tjänster. En obligatorisk vigselplikt skulle kräva *en omöjlig lagreglering*, helt oberoende av diskussionen om samkönade par.

6. Likställighet mellan alla trossamfund, övriga förslag

Vi vill kort uttala vår tillfredsställelse över att samtliga kyrkor och trossamfund i fortsättningen förutsätts behandlas lika och att särlagstiftningen på detta område för Svenska kyrkans del upphör.

De kriterier för vigselrätt respektive vigselbehörighet som utredningen ger uttryck för finner vi rimliga.

Detta remissvar har beretts gemensamt av Metodistkyrkan i Sverige, Svenska Baptistsamfundet och Svenska Missionskyrkan. Respektive styrelse har ställt sig bakom huvudprinciperna.

Remissgruppen har bestått av Per-Magnus Selinder, ordförande, Ulla Marie Gunner och Gunilla Hjelmåker, Svenska Missionskyrkan, Ulla Sköldh, Metodistkyrkan i Sverige samt Karin Wiborn, Svenska Baptistsamfundet.

För Svenska Missionskyrkan

Göran Zettergren
Missionsföreståndare